

Svein Lund:

Mot straumen

Minner og refleksjonar

Utkast pr. 20.05.2026

F. SISTE KAPITTEL – ELLER NY MORGON?

Frilans emeritus

Eit halvt år etter at eg starta på dette skriveriet, fylte eg 65 og noko motvillig sendte eg søknad til NAV om å få byrje å ta ut alderspensjon. Eg hadde alltid tenkt eg skulle jobbe til minst 67, helst 70, men det var egentlig ikkje eit spørsmål om kor lenge eg skulle jobbe. Saka var at skrivinga mi, som skulle vere eit levebrød, etter kvart gav meir utgifter enn inntekter. Å skrive for aviser er stort sett å skrive for søppelbøtta, i beste fall kan ein få inn ein ubetalt kronikk, men å leve som frilansjournalist for aviser er ikkje å tenke på. I alle fall ikkje med dei emna der eg kjenner at eg kan bidra med noko. Så det har blitt bøker.

Så lenge eg skreiv samisk skolehistorie, klarte forlaget og eg i lag å få såpass finansiering at det gav omtrent ei halv årsløn for hovudredaktøren. Så kunne ein fylle på med andre prosjekt innimellom. Da eg gikk over til å skrive om gruver, blei det verre. Til første boka fikk eg eit lite stipend og ein minimal utgivingsstøtte, men så var det jamnt slutt på begge delar. Ikkje nok med at eg måtte skrive gratis, eg måtte også betale forlaget for å få bøkene sett og prenta. Til sist måtte eg ta det også ut av hendene til forlaget og sjølv få bøkene sett og prenta i Polen på eiga rekning, og så vone at eg klarte å selje bøker nok til å tene det inn igjen. Og ein ting kan eg vere heilt trygg på. Eg blir aldri å tene så mye på desse bøkene at NAV vil trekke meg i trygda.

Da fjerde og siste gruveboka endelig var ute i desember 2019, erklærte eg høgt og tydelig at eg hadde skrive mi siste bok. Reaksjonen som eg fikk frå fleire var: – Nei, du må skrive om vindkraft!

Norsk utgåve av "Vindkraft eller reindrift?" har 4 delar, den første med samandraq oq konklusjonar finst oqså på samisk oq engelsk.

Det endte med ein rapport om vindkraft og reindrift, som med sine vel 200 sider ikkje låg tilbake for tidligare bøker, men som av økonomiske grunnar ikkje blei prenta, men bare lagt ut på nettet. Denne blei avslutta på norsk i juni 2020 og på samisk og engelsk noko lenger ut på sommaren. Eit par år etterpå klarte lokallaget av Naturvernforbundet å oppdrive nokre pengar så rapporten blei prenta i eit lite opplag på eit lokalt trykkeri.

Med det rekna eg meg endelig ferdig med mi "karriere" som bokforfattar, med unnatak for dette lille skrivet, som forresten har vakse ut over dei fleste bøker. Men så vel skulle det ikkje gå. Sommaren og hausten 2021 var det som kjent aksjonsleir på Markoppneset i Repparfjorden. Eg hadde vore engasjert i Nussir-saka sidan eg skreiv høringsuttale i 2010 og deltatt i ei rekke markeringar både i Kvalsund, Hammerfest, Oslo og Guovdageaidnu. Eg måtte jo bare besøke leiren, sjølv om eg ikkje var i form til å ligge der i vekesvis. Eg fikk vere med på å kartlegge

plantelivet på Markoppneset, og eg blei inspirert til å grave i dokumenta for å sjå om det kunne vere mogleg å få kjent byggeløyyvet ulovlig. På eit av besøka mine i leiren kom nokon av oss til å snakke om at denne saka burde det ha vore skrive bok om.

No hadde eg som sagt skrive mi siste bok, men om vi fikk med mange til å skrive, kanskje eg kunne bidra litt med å vere med og redigere? Ideen blei godt mottatt og fleire meldte seg til å skrive. Det var mens dei var på leiren i stemninga der alle ville gjøre alt. Når kvardagen kom, viste det seg at dei hadde meir enn nok av andre prosjekt, og ingen av dei hadde nokon gong skrive bok, og knapt skrive ein avisartikkel. Men eg hadde no sagt eg skulle vere med, så da var det å leite etter andre.

Heile tre meldte seg, men etter dei første planleggingsmøta bakka to av dei ut, og vi var to igjen. Den andre ville skrive, men ikkje riktig enno. Til neste år, når ho bare hadde fått gjort ferdig eit par andre prosjekt. I mellomtida hadde eg byrja å skrive. Eg kalla det først ikkje utkast til manus, men materiale som grunnlag for bok. Eg gravde i skriftlige kjelder, søkte på eInnsyn og byrja å intervju folk. Da medarbeidaren endelig var klar til å starte, hadde eg eit manus større enn boka var tenkt å bli. Da starta kampen.

Både medforfattaren og forlaget ville ha ei heilt anna bok, og alt måtte omstrukturast. Eg for min del meinte boka var nesten ferdig og at strukturen var bra. Gong på gong måtte eg gi meg. Minst tre gongar blei kapittelstrukturen endra, og kapittel etter kapittel blei skrive om. Ikkje ein gong, men mange gongar. I mens gikk tida. Boka skulle for lengst ha vore utgitt, alle tidsfristar var ute, vi blei truga med å betale tilbake støtte og eg blei meir og meir utolmodig. Det gikk ut over både fysisk og psykisk helse og har slitt meg så ut at det er vondt å skrive dette. Lærdomen må vere å aldri skrive bok i lag med nokon, i alle fall ikkje utan at premissa er heilt klare på førehand. Det har vore fire år med hardt arbeid og uendelig frustrasjon, og lenge hadde eg ikkje tru på at det nokon gong skulle bli bok. Eg orkar ikkje grave i alle konfliktane, men resultatet var at da eg hadde gitt opp, tok medforfattar og forleggar ansvar og sørga for at boka kom ut likevel, rett før jul 2025. Da var eg så utslitt at eg ikkje orka å delta i boklanseringar, så det fikk forlag og medforfattar ta seg av.

Samtidig hadde eg laga meg ei nettside, nussir.info, der eg fikk presentere saka temamessig, slik eg hadde ønska å gjøre i boka. Forsøka på å få andre med å drive denne sida har ikkje gått særlig bra, og resultatet er at ho dessverre ikkje er særlig oppdatert.

Familien, kor blei han av?

Vener vel ein, familie har ein, som ein brukar å seie i Polen. Den som har lese så langt har kanskje undra seg over kor lite familien min er omtalt utover den første barndomen. På eine sida er eg vakse opp som einebarn, på andre sida har eg hatt eit dusin tanter og onklar og 30 søskenbarn, dei aller fleste av dei budde ganske langt unna. Det nøyaktige talet er noko uklart, etter som her har vore tendensar til kompliserte familieforhold, utan at eg skal plage lesarane med detaljar om det. I alle fall var det så mange av dei, at kontakten med dei fleste blei heller fjern.

Da eg først flytta heimafrå i 18-årsalderen og så tre år seinare til motsett kant av landet, blei det til at dei sjeldne besøka i Telemark blei reservert for foreldra mine, og resten av familien har eg sett mindre til. Slektningar som har besøkt meg i Finnmark kan eg visst telle på ei hand. Litt fleire har faktisk vore innom i Gdansk, men heller ikkje der har vi vore nedrent, og med unnatak av foreldra mine har ingen vore meir enn ein gong. Ved sida av den geografiske avstanden, blei det òg ofte ein avstand i interesser og meiningar. Dei politiske standpunkta eg utvikla i ungdommen hadde eg ingen i familien å dele med. Dei fleste slektningane var lite politisk aktive, dei som var det heldt seg helst til Senterpartiet og Venstre. Sjølv med tradisjonar frå ein eidsvollsmann og to statsrådar i Sverdrupslekta har dei politiske verva i min generasjon avgrensa seg til ein ordførar og eit par kommunestyrerepresentantar.

Interessa for mekaniske fag deler eg bare med ein fetter i oljeindustrien og noko nært forhold til samiske spørsmål er det knapt nokon som har hatt, det næraste måtte vere mi forlengst avdøde tante som like etter krigen jobba eit år som sjukepleiar på Samemisjonen si sjukestove i

Karasjok. Dessverre fikk eg aldri snakka med henne om dette, det blei forteljingar gjennom andre og nokre gamle eksemplar av Samenes Venn som pappa hadde fått til jul.

Når så familien på begge sider har vore ramma av store indre konflikhtar som har ført til at ein del ikkje har vore på talefot, gjør det ikkje saka lettare. Foreldra mine var på det området faktisk dei største diplomatane i familien, dei var på talefot med så godt som alle. Det såg vi i gravferdene deira i 2003 og 2006, da nesten heile familien stilte opp, inkludert slektningar som eg ikkje kjente før dei presenterte seg. Eg arva vel talefoten i den grad at eg ikkje har hatt fiendar i familien, men desse forholda har bidratt til at ein held kontakten på eit moderat nivå. Likevel er det nokon som eg har hatt ein viss kontakt med heile tida, og som Basia òg har blitt godt kjent med. Dei siste par åra har vi treft storfamilien ved tre høve, ein hundreårsdag og gravferdene etter den siste tanta og den siste onkelen min. Det har friska opp nokre kontaktar, mange har blitt vener på Fjasboka, og eg ser at det faktisk er fleire av søskenbarna som uttrykker at dei likar det eg skriv, både om naturvernspørsmål og tildels andre politiske spørsmål.

Mange har opplevd på forskjellig vis å få familie sjølv om dei ikkje er fødd med han. Tidlig på 80-talet, da eg budde i Hammerfest, budde ei jente eg kjente godt frå barndommen i det som no er ein nabokommune. Vi hadde begge vakse opp som einebarn og ønska oss søsken, og over ei flaske vin i Hammerfest fann vi ut vi skulle adoptere kvarandre. Adopsjonen blei bare ein munnlig avtale oss i mellom og ikkje registrert nokon stad. Da eg nokre år seinare skulle besøke henne i England, hadde ho fortalt at bror hennar skulle komme på besøk. Da eg kom, kommenterte ein der: Han er ikkje vidare lik deg, han bror din. Og svaret kom kontant: – Nei, du forstår, vi har ikkje same foreldre. Som resultat av adopsjonen blei eg etter kvart onkel til to jenter.

I mange år kjørte vi kvar sommar nordover eller sørover gjennom Noreg og besøkte dei på vegen, men etter at først koronaen og så mangel på tid og krefter sette stopp for langkjøringane, har det blitt mindre kontakt.

Vi besøker adoptivfamilien i Engerdal 2006. På bildet onkelbarna med foreldre, Basia til høgre og med ryggen til to jenter som var med oss frå Polen, døtrene til Basia sine arbeidskameratar.

No er det i første rekke Basia og svigerfamilien som har blitt familien min. Det er der vi feirar jul, det er der vi blir invitert på alt av fødselsdagar og namnedagar og anna som ein kan finne på å feire. Når eg da klarer å vere tilstades i Polen, og ikkje som i 2020 sitande koronafast i Guovdageaidnu i to omgongar.

Når ein i Polen seier at ein **har** familie, tyder det gjerne at ein også har ansvar for denne. Noko som ofte går over tre generasjonar. Eg må derfor gå tilbake til mitt første "frieri", som eg set i

hermeteikn, fordi eg ikkje spurte direkte om ekteskap. Eg spurte bare Basia om ho kunne tenke seg å flytte til Noreg. – Ja, kanskje, svarte ho, men ikkje så lenge bestemor lever. Dette var i 1989. 8 år tidligare hadde besteforeldra som pensjonistar flytta til byen, for å vere nær barn og barnebarn. Dei fikk leiligheit i ei ny blokk i ein ny drabantby, der restane av tidligare landsbyar etter kvart forsvann under og mellom blokkene. No kunne to fluger slåast i ein smekk. I den trange leiligheita der Basia var vakse opp, med eitt soverom og stove, var ho og broren i 18-19-årsalderen svært overmogne til å flytte frå kvarandre. På andre sida trong besteforeldra hjelp å orientere seg i den store byen, som for dei var som ei ny verd i forhold til dei små landsbyane der dei hadde budd før. Så eldstebarnet flytta til besteforeldra, fikk eige rom og blei samtidig vegvisar og etter kvart fikk ho meir og meir ansvar for hushaldninga.

Ingen hadde vel trudd at bestemor skulle leve heilt til 2012, da ho i ein alder av 98 år fikk møte den Gud som ho lenge klaga over at hadde gløymd henne. Da eg så ein månads tid etter gravferda drista meg frampå om Basia hugsa kva eg spurte om 23 år tidligare, så gjorde ho da det, men no var det ikkje blitt stort lettare å flytte. Mora var allereie eldre enn bestemor den gong, og etter kvart trong ho og meir og meir hjelp. Etter kvart blei det for vanskelig å besøke henne kvar dag og ordne med alt, og løysinga blei at mor bur vekselvis hos Basia og bror hennar. Konklusjonen seier seg sjølv: Basia blei aldri å flytte til Noreg på alvor, og blir aldri å gjøre det, og det er det eg har å forholde meg til.

Bildet er tatt i 2006, og viser Bestemor og gamalhunden på tur utafor blokka vår. Dei er begge forlengst borte, men no når eg skriv dette sit eg enno ein gong bak eit av vindauga på bildet.

Raudt, grønt eller raudgrønt?

Da eg etter 31 år slapp taket i den store raude leiestjerna, måtte eg orientere meg på nytt i det politiske landskapet og stille ein masse spørsmål frå botnen av. Det var liksom det var tre tiår sidan sist. I mellomtida var jo ikkje verda blitt noko betre. Kontrastane mellom det rike mindretalet (og særlig dei superrike) og det fattige (og tildels lutfattige) fleirtalet var større enn nokon gong. Samtidig hadde raseringa av natur og ressursar og forureininga av luft, vatn og jord auka katastrofalt i denne perioden. Kva var årsaka, og kva kunne vi gjøre med det?

Som eg siterte først i boka: *Og svaren som du får e itj dæm æ hadd i går.* Noko av det viktigaste eg har konkludert med er at det ikkje er **ein** teori, ikkje **eitt** parti som har svaret på alt. Politiske parti har, uansett farge, eit mål om å fremme seg sjølve, få fram kor fantastiske dei er og

tilsvarande dårlige dei andre er. Dette er heile tida overordna det å samarbeide der ein kan gjøre det. Og posisjonar skal det vere, for partiet og for den enkelte politiskar. Derfor har eg aldri klart å bli politiskar, aldri drive det lengre enn til 3. vara til kommunestyret i Hammerfest og 1. vara til fiskerinemnda.

Kva med å lære av kvarandre? Kva med å arrangere felles seminar og kurs om saker ein treng å samarbeide om? Det synest utenkellig. Det er ein av grunnane til at eg no i 23 år var partipolitisk uorganisert, sjølv om eg var engasjert i ei rekke samfunnsspørsmål. Ei anna sak er at organisasjonssjåvinismen ikkje er noko partia er aleine om. Både i fagrørsla og miljørørsla har eg gong på gong opplevd at organisasjonen blir meir eit mål enn eit middel og at andre organisasjonar, som langt på veg har same målet, blir meir sett på som motstandarar enn som samarbeidspartnarar.

Er dette svaret? Og kva betyr det?

Det andre som gjorde det vanskelig å binde meg, er spørsmålet om raudt eller grønt. Joda, vi har hatt ei såkalla raudgrøn regjering, men ho var i praksis verken raud eller grønn, ho var bare litt bleikare i blåfargen enn den blåbrune regjeringa som kom etterpå. Praksisen til denne regjeringa har etter mi meining diskvalifisert alle partia som deltok i denne, i alle fall inntil dei kjem med ein grundig sjølvkritikk, og det kjem nok aldri. Så eg vakla mellom Miljøpartiet De Grønne og Raudt, røysta dei vekselvis og sto lenge imot iherdige verveframstøyt frå begge. Etter mi oppfatning har ingen av dei forstått kor alvorlig situasjonen er for kloden vår.

MDG snakkar om å redusere forbruket, men samtidig støttar dei opp om EU som vil det motsette, bare fordi EU sin miljøpolitikk er eit hakk mindre ille enn den norske, og dei har ikkje forstått at vi må ha fred og avrusting for å berge miljøet, men støttar opp om NATO og krigshissinga. Det gjør at så fort vi løftar blikket ut over den næraste fabrikkpipa, blir den store samanhengen i miljøpolitikken deira heilt ubrukkelig. Dei bryr seg heller ikkje synderlig om dei elles gode intensjonane i miljøtiltaka deira fører til enno større skilnadar mellom fattig og rik.

Raudt på si side, heng igjen i førestillinga frå maoismen om at alt dreier seg om klassekamp. Trass våre sjølvagte problem og classeskilje, er Noreg likevel ei rik øy i ei fattig verd, og landet er, gjennom NATO, EØS og norske posisjonar i internasjonale fora, ein del av dei rike sin skanse mot dei fattige. I verdspolitikken går Noreg bare føre som ein aktiv forkjempar for retten til forureining og er ivrig bidragsytar i krig og krigshissing. Likevel stiller Raudt gong på gong til val med «forskjells-Norge» som **einaste** store sak. Det er så nærsynt at det gjør fortent til dei sterkaste minusglasa hos optikaren. (Og det hjelper ikkje med solbriller!) I ei tid da det er akutt behov for kraftig reduksjon av forbruket, står ein opp om alle streikar med sikte på å auke kjøpekrafta, sjølv for folk som i global samanheng har alt for høg kjøpekraft. Fordi ein ikkje tør å seie det som må seiast, at heller ikkje gjennomsnittsforbruket i Noreg er «bærekraftig». Ikkje nok med det, det blir fleire og fleire tilfelle der Raudt lokalt eller sentralt støttar opp om miljøskadelige tiltak, da dei skal

vere naudsynt for arbeidsplassane.

Eg starta med å ønske meg ein mellomting, eit parti raudare enn dei grøne og grønarar enn dei raude. Etter kvart kom eg til at det ikkje var nok, det treng også å vere raudare enn dei raude og grønarar enn dei grøne.

Men så kom Ukraina

Som nemnd i førre kapitlet, kjem delar av svigerfamilien min frå eit område som i dag er i Ukraina, og dei måtte flykte for ikkje å bli drept av dei ukrainske nasjonalistane. Organisasjonen deira, OUN, var erklært fascistisk, samarbeida med Nazi-Tyskland og sto bak massakrar på jødar og polakkar. Under Sovjetunionen blei OUN sett på som krigsforbrytarar, men etter at Ukraina blei sjølvstendig i 1990, jobba sterke krefter for å rehabilitere dei. Statuer er reist over nasjonalistleiaren Stepan Bandera, som også har fått ei rekke gater og bygningar oppkalla etter seg. Dette skjedde særleg etter det USA-initierte Maidan-kuppet i 2014. Samtidig starta ei undertrykking av språklige minoritetar, særleg av dei russisktalande, som i provinsane i aust og sør utgjorde eit stort fleirtal. Erklærte nazistiske grupper fikk herje fritt og i praksis styre staten, med eit heilt realistisk trugsmål om å ta livet av presidenten om han ikkje gjorde som dei sa.

I mange år ønska vi å dra til Ukraina for å sjå staden der familien til Basia kom frå, men først var det problem med visum for meg, og så etter kuppet i 2014 såg vi det rett og slett ikkje trygt å dra dit og presentere seg som etterkomar av folk som var fordrive av bandittane som no offisielt var blitt folkeheltar. Men vi følgde med frå avstand. Med stadig større uro såg eg på korleis USA, NATO og EU åt seg austover og var på god veg å sikre seg Ukraina, i nært samarbeid med dei fascistiske kreftene i landet. Med NATO-støtte kjempa den ukrainske hæren, med eigne nazi-bataljonar, mot opprørarar i aust.

Så, 24.02.2022 gikk Russland inn i Ukraina. Verda var i sjokk og mange blei med eitt blinde på minst eit auge. No blei verda veldig enkel. Russland var fienden, og bak dei igjen Kina. Ukraina kjempa ein heltemodig kamp som vi alle måtte støtte. Alle motførestillingar mot å sende våpen til Ukraina blei sett på som høgforræderi og putinisme. Vi fikk ei veldig kampanje mot dei få nettmediene som forsøkte å gi balansert informasjon frå begge sider. Den historiske bakgrunnen var glømt. No var det bare at Russland hadde uprovosert gått til fullskala angrep på eit fredelig og demokratisk naboland, og da kunne Russland også gå til angrep på alle andre naboland. Sverige og Finland lot seg skremme inn i NATO. Her heime forsvann NATO-motstanden i SV som dogg for sola, og også i Raudt var det mange som ville følgje dei. I starten virka det likevel som om Raudt skulle halde skansen og seie nei til våpen til Ukraina. Dei blei utsett frå angrep frå alle andre parti og også frå innsida. Mange ville melde seg ut av Raudt om partiet ikkje ville støtte Ukraina. Da eg leste det, reagerte eg spontant: Da melder eg meg inn! Eg ville vere med å berge det einaste partiet som sto for fred og mot krig.

I dei 23 åra eg hadde vore ute av partipolitikken hadde eg heile tida hatt god kontakt med mange medlemmar av Raudt, og eg rekna meg fortsatt som sympatisør. Eg hadde heile tida jobba politisk og skrive mye i aviser, i all hovudsak i samsvar med Raudt sitt program. I Finnmark hadde eg nok skrive langt fleire avisinnlegg enn alle Raudt-medlemmar i fylket til saman. På denne bakgrunn venta eg faktisk å bli ønska velkommen, og at partiet ville sjå på meg med over 50 års politisk erfaring som ein ressurs. Så innbilsk var eg altså og så feil kunne eg ta. Noko av det første som skjedde var at eg blei kasta ut av Facebookgruppene "Vi som støtter Rødt" og "Aktiv i Rødt". Begge stadar utan grunngiving. Eg var altså utestengt frå to av dei viktigaste fora for diskusjon i og

rundt partiet. I Finnmark skulle det arrangerast eit helgeseminar, der eit av temaa var miljøproblem. Da ein ikkje hadde funne innleiar til dette, ettersom miljøengasjementet til Raudt-medlemmane i fylket låg på eit lågmål, blei eg av eit medlem spurt om eg kunne ta det innlegget. Det sa eg ja til, men fylkesleiinga valde da heller å fjerne heile temaet enn å la meg slippe til. Så blei eg foreslått til programkomiteen. For å unngå meg der, måtte dei avgjøre at fylkesstyret skulle vere programkomite. I det heile har eg knapt nokon gong kjent meg så lite velkomen nokon stad der eg har gått frivillig inn. Samtidig var tilhengarane av Ukraina og NATO på offensiven, og det endte med at landsmøtet våren 2023 med omlag 60% fleirtal avgjorde at Raudt skulle støtte norske våpen til Ukraina. Da tvilte eg ikkje eit augeblink lenger, men meldte meg ut på dagen.

Det var ei bitter røynsle, som lærte meg at forfallet i Raudt som parti var djupare enn eg hadde ant. Sidan har eg gått og tenkt på at eg skulle skrive det store oppgjøret med partiet, men det har enno ikkje kome. Det må gå mye djupare enn spørsmålet om Ukraina. Kortversjonen er at i verda i dag står Vesten mot Resten, og Raudt står i lag med ALLE andre norske parti på feil side. Derfor er eg ikkje bare utmeldt av partiet, men kan heller ikkje lenger seie eg sympatiserer med det. I forhold til dei ideane eg trur på og kjempar for, ser eg dagens Raudt, i alle fall partileiinga, som ein politisk motstandar.

Fredsparti med krig på innsida

Eg var igjen partilaus, men kor skulle eg gå? Fantest det alternativ? Med eitt var ALLE stortingspartia og alle dei eksisterande partia utanom Stortinget, med unnatak for dei mikroskopiske restane av NKP, tilhengarar av opprustning og krig. I opposisjon til det store hegemoniske krigshysteriet, blei det danna fleire organisasjonar, først Antikrigsinitiativet, så organisasjonen Fred og Rettferd, som etter ei tid blei omdanna til politisk parti og tok sikte på å stille til stortingsvalet 2025. Eg såg absolutt med sympati på dette, men skulle altså ikkje inn i noko parti igjen. Likevel hadde eg kontakt med ein del folk som var gått inn der, heilt opp til partileiaren, som eg kjente litt frå før. FOR hadde sitt politiske tyngdepunkt i Oslo-området, og kunnskapen om forholda i nord kunne vere så som så. Så da eg blei bedt om å komme med eit forslag til uttalelse frå partiet til Samefolkets dag 06.02.2025, kunne eg ikkje la den sjansen gå frå meg, og skreiv denne, som til mi positive overrasking gikk rett inn: <https://partiet-for.no/2025/02/10/forsvar-naturgrunnlaget-for-samisk-kultur/>.

Enno var eg ikkje blitt medlem og skulle ikkje bli det. Men fristen for vallister nærma seg. Og i Finnmark var det krise. FOR hadde ikkje nok folk til å stå på liste og ingen til å skrive program. Kunne eg ta på meg ansvaret for at finnmarkingane blei dei einaste i Noreg som ikkje hadde noko fredsalternativ å røyste på? Nei, det kunne eg vel ikkje. Og før fristen 01.04. var gått ut, var eg både medlem av interimstyret for Finnmark og sto på tredje plass på vallista. Elles var dei fleste listekandidatane ikkje veldig kjente namn i fylket og ei avis kommenterte at det mest kjente namnet nok var naturvernaktivisten Svein Lund. Så deltok eg på fylkesmøte som fikk vald permanent fylkesstyre, der eg ikkje var med. Så skreiv eg utkast til fylkesprogram, som i hovudsak blei godkjent, og ønska dei andre lukke til vidare. I valkampen var innsatsen min minimal, eg hadde nok med å skrive eit par innlegg og elles hadde eg meir enn nok å gjøre innafor naturvern, natursenter og naturhausting.

Eg var nøgd med å vere medlem utan verv og bidra litt med skrivi, og tenkte at slik ville det vere ut mi tid på jorda. Men som kjent er det slargar i paradiset, torner på rosebusker og indre krig kan oppstå sjølv i fredsorganisasjonar.

Dei siste åra har vore prega av to krigar, begge nær området der Europa og Asia møtest. Begge har ført til enorme øydeleggingar i form av menneskeliv og materielle skader, og i begge krigane står USA bak den eine parten, men deltar i hovudsak ikkje direkte sjølv. Mens den enorme propagandaen frå NATO klarte å skremme alle stortingspartia inn på USA si side av krigen i

Ukraina, blei Israel sitt folkemord i Gaza for drøyt for dei fleste. FOR støtta i ord palestinarane, men sjølv der virka sionismen si stempling inn. Det blei for farlig å seie sanninga om den sionistiske lobbyen og dei som fortalte ubehagelige sanningar måtte ut. Eg orka ikkje enno ein intern kamp i eit parti med stempling av meiningsmotstandarar og mangel på ytringsfridom, og skreiv dette brevet:

Takk for meg! – Utmelding av FOR.

Eg melder meg med dette ut av partiet Fred og Rettferd.

Den utløysande årsaka er partiet si undertrykking av demokratisk diskusjon med høgdepunkt sentralstyret sin suspensjon av Trond Andresen på skuldingar av antisemittisme. Med dette har FOR slutta seg til tradisjonen med undertrykking av intern debatt og meningsutveksling, som kjent bl.a. frå Arbeidarpartiet og AKP/RV/Raudt.

Eg vil her forklare nærare bakgrunnen for standpunktet mitt og utmeldinga.

Nylig er innlegget mitt "Med eller mot straumen" publisert på steigan.no, sjå <https://steigan.no/2025/10/med-eller-mot-straumen/>. Der viser eg korleis dei tidligare sosialistiske partia frå Ap til Raudt har tilpassa seg til den hegemoniske tenkinga i den vestlige kapitalismen og imperialismen. NATO og det militær-industrielle-politisk-kulturelle komplekset bak både Biden og Trump har gjort enorme framgangar dei siste åra. Ikkje bare har dei fått Sverige og Finland med i NATO og nesten heile NATO med på ei vanvittig opprustning, men dei har klart å skape ei stemning der visse meiningar ikkje er lov og der du kan straffast for dei. Jo, eg veit at Biden og Trump er motpartar, liksom Ap og FrP i Noreg, statsministeren og presidenten i Polen osv. Den eine krev at ein skal vere "woke", den andre krev det motsette. Men felles er intoleransen og mangel på plass for andre meiningar.

Med erobringa av SV og Raudt for USA-imperialismen har denne gjort sitt største kupp nokon gong i norsk historie. Den norske utanrikspolitiske opposisjonen er med eitt slag redusert til eit miniparti på 0,3% som knapt er represenert nokon annan stad enn på demonstrasjonar i Oslo og i annonser i Klassekampen.

Det første klare sjølvstendige politiske meininga eg kan hugse at eg har tatt, var da eg som 12-åring tok standpunkt for det daverande fredspartiet Sosialistisk Folkeparti. Etter kløyvinga i 1968 følgde eg venstresida som blei AKP/RV og etter kvart Raudt, i mange år som medlem, seinare som noko meir kritisk sympatisør og velgjar; før eg i 2022 tok steget og blei medlem av Raudt, i første rekke for å kjempe for standpunktet at partiet ikkje skulle støtte NATO sin krig i Ukraina. Da Raudt likevel gjorde dette, gikk eg ut på dagen. Det som fikk meg å gi opp Raudt var i første rekke to ting: Mangelen på utanrikspolitisk analyse og mangelen på internt demokrati. Redsla for å gå mot straumen og ønsket om å bli godkjent av det gode borgarlege selskapet. Oppgjøret med intern opposisjon og uavhengige krefter til venstre for partiet var ein del av dette. Ein nødvendig del, fordi anerkjenning i det "gode selskap" føreset ein intoleranse overfor dei som avslører for mye. I RV/Raudt såg vi dette frå heksejakta mot Hans Olav Brendberg i 2004 til seinare års utfrysing av alle som har bidratt til steigan.no og sist eksklusjonen av Frode Bygdnes.

Nokre av borgarskapet og imperialismen sine "sanningar" er meir heilage enn andre. Ikkje minst gjeld det dei religiøse. Tankar og meiningar som elles i eit samfunn bygd på likestilling og menneskeverd er heilt uakseptable, blir aksepterte og verna om, så sant dei er pakka inn i ei religiøs innpakking. Det gjeld i første rekke religionane med opphav i Midt-Austen, kristendommen, jødedommen og i varierende grad islam. Men ingenting er meir heilag enn det jødiske. Det er uangripelig fordi jødedommen gjennom Det gamle testamentet også er mor til kristendommen, og for å markere avstand frå all jødeforfølgning gjennom historia, ikkje minst Holocaust under andre verdskrigen.

Det er ingen tvil om at jødeutryddinga under Nazi-Tyskland med allierte var eit uhyrlig brotsverk. Men var det eit eineståande brotsverk, som ikkje kan samanliknast med noko anna? Jødane var omlag ein tredel av dei Nazi-Tyskland drepte under 2. verdskrigen, kvifor hører vi bare

om dei? Kolonimakterne som Storbritannia, Frankrike, Tyskland, Belgia, Spania og Portugal sto alle for millionar av døde i sine koloniar, som reine massakrar eller bevist utsulting. Kvifor hører vi ikkje om desse brotsverka? Kvifor har Noreg eit Holocaust-senter, men ingen senter for alle ofra for brotsverka til dei landa som vi har vore allierte med sidan 1949? Dette er i dag eit totalt tabu å seie, også langt ut på venstresida.

FN hadde heilt rett i å omtale sionisme som rasisme i 1975. Sionismen er eit resultat av ein samverknad mellom to kjelder – den europeiske kolonialismen og jødisk religion. For Vesten har sionismen og staten Israel blitt ein utløpar av eiga makt, samtidig som jødedommen er ein forløpar for kristendommen, som så godt som heile den vestlege kolonialismen og såkalla sivilisasjonen bygger på. Dette gjør jødane til eit heilag folk og Israel til ein heilag stat, som kan gjøre dei mest uhyrlige brotsverk utan at det får konsekvensar.

På norsk venstreside er det tillatt å kritisere sionismen, men ikkje å vise det religiøse grunnlaget for denne, ikkje å vise korleis trua på jødane som Guds utvalde folk og nedlatande haldningar til ikkje-jødar er grunnleggande i jødisk religiøs teologi og praksis.

Israel har eit etterretningsvesen og eit propagandaapparat som slår alle rekordar, om vi ser det i forhold til folketalet. Propagandaapparatet fungerer i nært samarbeid med mange jødiske miljø rundt i verda og med kristensionistiske miljø som den israelske lobbyen i USA, og organisasjonar som MIFF, KrF og FrP i Noreg. Propagandaen veit å bruke jødeforfølgingar gjennom historia og særleg under andre verdskrigen, for alt det er verdt. Den framstiller det å kritisere den jødiske staten Israel som antisemittisme. Dermed blir det å kritisere den spesielle israelske formen for rasisme framstilt som rasisme, og kan kriminaliserast. Denne propagandaen har slått gjennom ikkje bare i Israel, men i stor grad i USA og i fleire europeiske land, bl.a. Tyskland.

Nazistane framstilte jødane som skuldige i alt dei ikkje likte, fremveksten av det moderne og urbane samfunnet (med fallende fødselstall), samt [kvinnefrigjøring](#), [humanisme](#), [melankoli](#), [psykoanalyse](#), kommunisme, sosialisme, demokrati, liberalisme, kapitalisme, [abstrakt kunst](#), [jazz](#) og moraloppløsning. (Wikipedia). At dette er uholdbart er opplagt, anten ein er tilhengar eller motstandar av dei nemnde fenomena. Men kva med det som vanligvis framstillast som ein antisemittisk konspirasjonsteori; at jødar ønsker verdsherredømme? Det er sjølv sagt ei overdriving, men ved den totale avvisinga av denne kan ein komme i skade for å oversjå at jødar i dag har ei økonomisk og politisk innverknad i verda som langt overstig dei omlag 2 promille som dei utgjør av verdas befolkning. Bortimot 10 % av dollarmilliardæra i verda er jødar, deriblant 5 av dei 10 rikaste. Av dei 30 rikaste jødane bur 23 i USA. (Kjelde: [forbes.co.il](#)) I USA er pengar makt, og det er ein klar samanheng mellom økonomisk makt og politisk innverknad.

Av verdas jødar bur i følge offisiell statistikk 5,9 millionar i Israel og 5,4 millionar i USA. Jødane i USA utgjør eit avgjørande grunnlag for USA si støtte til Israel i tjukt og tynt. Der er ein stor israelsk lobby og ein jødisk lobby. Desse går i stor grad over i kvarandre, men i den israelske lobbyen er det eit stort innslag av kristne sionistar.

Ofte blir diskriminerande haldningar og faktappfatningar blanda saman, som her i Wikipedia: En meningsmåling foretatt i 12 europeiske land sommeren 2005 av amerikanske [Anti-Defamation League](#) (ADL), viste at over 30 prosent av de spurte mente at jøder hadde for stor økonomisk makt, rundt 20 prosent at de var skyld i Jesu død. Godt over 40 prosent mente at jødene var mer lojale overfor [Israel](#) enn overfor det landet de var bosatt i.

Mens den andre påstanden er ein religiøst basert fordom, som tildeler eit heilt folk kollektiv skuld for moglege historiske hendingar, er den første og tredje er ei generalisering av to tendensar som har eit reelt grunnlag. Når talet på jødiske dollarmilliardærar i verda er 50 gongar større enn jødane sin andel av verdsbefolkninga, kven er da tent med å gjøre det til eit tabu å snakke om dette?

I Noreg er det i første rekke to personar som har utmerka seg med å studere og publisere materiale om jødisk historie og politikk. Pioneren her er Hans Olav Brendberg, som har kunnskapar om jødiske spørsmål som knapt nokon andre her i landet. For å trekke fram ubehagelige sanningar blei han i 2004 pressa ut av RV. Han har samarbeida mye med Trond Andresen, som no er suspendert frå FOR. Begge er dei gong på gong skulda for å spreie

antisemittisme eller jødehat. Dei er skulda for ikkje å skilje mellom Israel som stat og jødane som folk. Det har dei klart gjort, ikkje minst med å trekke fram jødiske kritikarar av staten Israel, som har ein meir grunnleggande kritikk enn det som har vore god tone her i landet, både av Israel og av jødisk religiøs teologi og praksis. Dei har vist korleis den jødiske lobbyen opererer i USA og internasjonalt og dei har vist kor ekstremt utbreidd rasistiske haldningar er i jødiske miljø. Desse ubehagelige tankane toler ingen norske parti.

Eg er på ingen måte nokon ekspert på verken jødiske, israelske eller palestinske forhold. Eg har ein gong vore i Israel/Palestina og sett undertrykkinga på nært hald. Eg såg bevæpna busettarar patruljere i gatene i Hebron og palestinske hus bli rasert med bulldosarar. Eg opplevde haldningane som var grunnlaget for at det store fleirtalet av jødiske israelarar støttar opp om det pågåande folkemordet i Gaza. Og eg har opplevd korleis Noreg har støtta opp om den israelske okkupasjonsmakta frå tungtvassleveransane som ga Israel atomvåpen til dagens oljefond. Eg har ikkje grunnlag for å vurdere alle argumenta i debatten. Men eg veit at dei jødiske spørsmåla er svært kompliserte og innebærer stor fare for å hamne i den eine eller andre grøfta. Eg garanterer ikkje at eg står inne for alt som er hevda i debatten frå verken Brendberg eller Andresen. Men eg veit at ein fri debatt er heilt nødvendig, anten det gjeld norsk imperialism, Ukraina, Russland, Israel, jødedommen eller kristendommen. Og eg veit at sanninga ofte kan vere komplisert og ubehagelig.

Da eg meldte meg ut av Raudt, var det mange som meinte eg burde bli for å ta opp kampen. Eg såg korleis det gikk med dei som blei. I valkampen sto dei på stand med raude vestar og capsar og det var ikkje mogleg å sjå forskjell på ein fredspolitikar og ein krigspolitikar.

Raudt tok livet av seg sjølv som fredsparti. FOR er no i ferd med å ta livet av seg sjølv som eit ope demokratisk parti som tør å utfordre dei allmenne "sanningane" og den hegemoniske tenkinga.

Jo, eg vonar at nokon tar opp kampen innad i FOR, i von om at partiet enno kan reddast. Men det blir ikkje eg. Om få dagar fyller eg 74 år og har vore politisk engasjert i rundt 60 av dei. Eg har meldt meg inn i tre parti og brukt krefter der for å ende med å måtte ta avstand frå dei. Ein slik kamp til har eg ikkje overskot til. Dei siste åra har eg i første rekke jobba med natur og naturvern, og dei kreftene eg enno måtte ha igjen vil eg bruke på det, ikkje på eit parti som begår sjølv mord før det har fylt to år.

Svein Lund, Guovdageaidnu

3. kandidat for FOR i Finnmark ved stortingsvalet 2025

Einaste svaret frå FOR sitt sekretariat var at dei tok utmeldinga til etterretning. Dei kunne like godt ha skrive "Godt å vere kvitt deg".

Motstraums

Eg har kalla dette tilbakeskodande skriveriet for «Mot straumen», for det har vore ein slags raud tråd gjennom livet mitt.

Eg gikk inn i svært så motstraums organisasjonar, men endte opp i opposisjon også der. I starten siterte eg Mao på at å gå mot straumen er eit marxist-leninistisk prinsipp. I likskap med mange andre har eg fått erfare at det hadde sine grenser, når ein våga å gå mot straumen også innafor dei organisasjonane som bygde på denne ideologien. Så endte eg opp som partipolitisk uavhengig, og krangla mest med dei partia og media eg står nærast.

Yrkesvalet blei òg eit motstraumsprosjekt. Da far min drøymde om at eg skulle bli jurist og professor, hamna eg på maskin og mek, og var meir stolt over fagbrevet som maskinarbeidar og industrimekanikar enn eg kunne vore over nokon doktorgrad. Til sist blei no likevel pappa nøgd, da eg fikk fullført omvegen til hovudfag i yrkespedagogikk eit par år før han gikk bort.

Yrkeslivet mitt har tilsynelatande vore svært spreidd, men likevel er det ein slags raud tråd, i kombinasjonen av «åndens og håndens arbeid», som mekanikar og fagforeningssekretær i

fiskeindustrien, som faglærer i yrkesfag, student i yrkespedagogikk og forfatter om jernarbeid, gruver og vindkraft.

Samtidig søkte eg meg til ein kant av landet der ingen i familien hadde noka tilknytning – og blei der, stikk mot alle odds om at eg nok ville komme «heim» igjen snart.

Interessa for og kjærleiken til naturen har følgt meg heile livet, og da eg såg korleis naturen blir truga av forureining og inngrep, var det naturleg for meg å gå inn i ein naturvernorganisasjon. Men trur du ikkje eg hamna i opposisjon der og! Mot «den urbane uforstand» som har prega mye naturvernarbeid, til forsvar for samar og bygdefolk sin bruk av naturen til matauk og til forsvar for at naturvernorganisasjonar må vere breie og demokratiske organisasjonar med plass for meiningsbryting.

Da eg jobba som dreiar på Findus, omtalte ein arbeids- og fagforeiningskamerat meg slik: «Av yrke er Svein ein som gjør firkanta ting runde, men politisk gjør han runde ting firkanta». Det var så artig sagt at eg hugsar det enno. Og kanskje det var noko i det.

Svein gjør firkanta ting runde. I dreiebenken på mek. verkstad, Findus, ca. 1980.

Foto ved ein av arbeidskameratane.

Diplomati har aldri vore den sterkaste sida mi. Derimot trur eg at eg har gitt nokre små bidrag til ei betre verd med å seie frå når eg opplever at noko er urettvist og galt. Og om eg no blir unt å få helse og levedagar til det, har eg tenkt å halde fram med det nokre år enno.

Og når det ein dag er slutt, får eg vone at «jednak po nas coś zostanie» – og likevel er det noko igjen etter oss.

Det store skjelvet – og etterpå

Det meste av teksten fram til hit var skrive før jula 2020. Det gjensto i første rekke å sette inn bilde, så rekna eg "verket" som avslutta. Så kom det store skjelvet.

Det byrja egentlig ikkje da, men lenge før. Gjennom livet har eg fått nokre slag. Bokstavelig talt, og dei fleste i hovudet. Med forskjellige utgangspunkt frå skihopp til sykling har eg landa med hovudet først og hjernen har fått seg ei alvorlig risting. Etter dei fem første såg det enno ut til at eg tok meg bra inn igjen, men etter den sjette i 2006 kom det som trulig var permanente etterverknadar. Det gav seg uttrykk i spenningar og skjelvningar i kroppen, særlig rundt skiftande vær og lufttrykk.

Etter kvart vendte eg meg til det, og trøsta meg med at det som regel var over i løpet av eit døgn. Så i midten av desember 2020 klarte eg enno ein gong å slå meg i hovudet. Det skjedde ei veke før eg hadde billett til Polen til jul. Denne reisa var allereie utsett fleire gongar, og det var no eller aldri. Så eg drog. Reisa og sjølve julekvelden gikk bra. Så starta helvetet. Armane rista, føtene rista, tennene hakka og prøvde eg å tvinge desse kroppsdelane til å halde seg i ro, så rista magen. Og det gikk ikkje over. Det var ikkje råd å få sove. Eine medisinen etter den andre med liten verknad. Til sist blei det ei lang natt på legevakta med diverse undersøkingar og tilvisingar vidare til nevrolog. Blodprøvene viste mangel på nokre mineral, men ikkje nok til at det forklarte saka. EKG og CT meldte ingen ting unormalt. MR meldte ein mindre skade i hjernen. Tablettane på resept blei eg full og fyllesjuk og enno meir redd av. Alt dette skjedde midt i koronatida, da alle var redde, og eg blei ikkje mindre redd. Da kroppen rista som verst var eg førebudd på at min siste time var komen. Basia brukte alle sine medisinske kunnskapar og remedier og smurte og blanda og prakka på meg.

Så byrja det endelig å sleppe. Først nokre timar av gongen, så noko lengre tid. Eg fikk pauser til å bygge kroppen litt opp igjen før neste sjau, og til å tenke at kanskje står eg han av, og kva eg da skal gjøre.

Fredag morgon 08.01.2021 sto eg opp i 5-tida og sette meg til datamaskina for å skrive ned tankane frå natta. Til ei forandring på diktform. Og her kjem resultatet, etter litt justering:

Ny morgon

Eg har fått ein ny morgon.
Morgonen kom til meg fredag 08.01.2021 omlag kl 0445
Da vakna eg etter å ha sove i nesten 10 timar.
Kroppen var rolig.
Hovudet var klart.
Der og da bestemte eg meg:
No byrjar det nye livet.
Det eg har fått som bonus
etter å ha planlagt mi eiga gravferd.

Eg veit det ikkje er over.
Ein knapp time i senga er det eg får
før kroppen byrjar å prikke
og ikkje gir anna alternativ enn å stå opp.
Eg kler på meg, vaskar meg, går på do
kokar meg saft, og set meg til datamaskina
som har stått på sidan eg ikkje skulle ta kvelden
da eg la meg for å sove litt i går i 19-tida.
Eg byrjar å skrive på eit blankt ark.
Eg kjem halvvegs hit da hovudet byrjar å protestere

Nei, det er ikkje over, seier hovudet.
Ikkje innbill deg noko.
Nei, vel, seier eg.
Eg skal ikkje bli overmotig
Men likevel
Eg vågar å tru at noko har snudd
Fysisk og psykisk
Og at eg kan starte på den lange vegen

med å bygge meg opp igjen.
Eg veit eg ikkje blir som før
Men på nokre område kanskje nesten like god
På nokre område kanskje betre
I å forstå noko av meg sjølv
– og verda.

Gdansk 07.01.2021 kl. 0600

Men det var ikkje over med dette. Som varsla kom det tilbakeslag, mange og over lang tid. Eit av dei kom allereie dagen etter:

Redsla

Eg er redd
Eg er redd for sjukdommen som herjar i kroppen min
Som eg ikkje veit kva er
Eg er redd for kvar skjelving, kvar murring, kvart krampetak
Eg er redd for å dø
Eg er redd for å leve

Eg er redd for koronaen
Den usynlige fienden som er midt i blant oss
Som eg ikkje reknar med å overleve om han finn meg
Eg er redd for å gå ut
Eg er redd for folk
Eg vil ikkje ha besøk
Eg er redd for kven ho som går ut treff der og kva ho kan bringe heim til meg

Eg er redd for å vere aleine
Eg har for mange vonde tankar til å kunne meistre dei sjølv
Eg treng ei hand å halde i
Men eg er redd for handa.

Eg er redd for framtida
For kloden med planter og dyr og menneske
Eg er redd for kva som skjer med naturen
Eg er redd for kva som skjer med klimaet
Eg er redd for ressursane som forsvinn og ikkje kan hentast tilbake
Eg er redd for at vi ikkje forstår før det er for seint.

Redsla sit i magen og slår ut i resten av kroppen
Redsla sit i hovudet og hindrar det i å tenke klart
Redsla sit i hjartet og hindrar både logikken og kjærleiken

Eg er redd for mi eiga redsle

Finst det ein veg ut?

Gdansk 08.01.2021. kl 0625

Knapt ein time etter hadde stemninga endra seg.

Kulingen

Gamle strofer av songar, dikt og sitat kjem stadig opp i minnet
til trøyst og hjelp
i heilt andre situasjonar enn den dei var laga i.

Kulingen ska svælles her vi e, syng Tove Karoline Knutsen
i Arvid Hansen sin tekst *Bankfeskar Blues*
Fiskebankane utfor Senja
er langt frå der eg no sit i storbyen Gdansk
men fiskaren som ikkje når fram til kjærasten i Gryllefjord
fordi dei må "svelge" kulingen
kan eg kjenne meg igjen i.

Kulingen, eller kanskje stormen, er i kroppen min
Han har herja der lenge.
Han er ikkje alltid synlig.
Det kallast å ligge latent.
Men som for Terje Vigen kjem han opp
"helst mot urolig vær".
Nokre gongar vil han ikkje gi seg.
Når det ytre været har lagt seg herjar han vidare.

For ein del år sidan herja han hardt ei stund
Eg var heilt nede i det svarte holet
men blei på uforklarlig vis kasta tilbake

No i vinter blei eg igjen kasta ut i stormen
Utløyst av eit fall og eit slag i hovudet
Men kva var årsak og kva var verknad?
Kva låg egentlig bak?

Som førre gongen fann dei ingenting på CT
Denne gongen tok vi det på alvor
Det gjorde også det polske helsevesenet
EKG, MR og gudane eller legane veit kanskje kva
Så langt har dei ikkje funne noko. det eg veit
Men kulingen han bles, og bølgene går høgt
anten dei finn noko eller ikkje.

Eg har ikkje vore bankfeskar
men eg har vore i Gryllefjord og tatt båt derifrå
eg har vore i kuling på sjøen på finnmarkskysten
både som passasjer og som skipper på eiga skute

Eg skulle ha vore
– om ikkje i Gryllefjord, så i Guovdageaidnu

eg skulle sete der i fred og ro
utan kuling
men i karantene
Eg skulle gått skitur kvar dag
til postkassa, til Gaskačorru,
kanskje heilt til Vuorašjávri
Men kulingen er ikkje over
Kva da når eg blir sittande
aleine med eigne tankar
heilt aleine
utan å kunne snakke med folk
anna enn gjennom telefonen
utan nokon å halde i handa
når kulingen herjar som verst.

Ei anna songstrofe treff meg:
Ei hand å holde i – når natt går mot dag
Den handa har eg – om eg blir her.

Her er ikkje uproblematisk
Her er ikkje farefritt
Koronavinden bles rundt hushjørna
Her er ikkje skiføre
Her er ingen å snakke norsk med
Her er ingen å snakke samisk med
Bare ei å snakke norsk til – og få svar på polsk
Men ho har den handa eg vil halde i.
Det ser ut som eg blir her.

Gdansk, 08.01.2021 kl 0715

Etter dette tok det vel ti timar før krampene slo til igjen. Ikkje like hardt som på det verste, og no hadde eg medisiner til å sette dei i alle fall litt på plass. No har det gått nesten to døgn sidan sist, og eg vonar det beste, men reknar likevel med tilbakeslag. Noko endelig forklaring har eg ikkje fått, men eg har i alle fall betre kontroll enn eg hadde for ei veke sidan. Og som sagt i siste diktet: Eg flaug ikkje som planlagt, men vonar å komme av garde om eit par veker.

Konklusjon: Situasjonen er ustabil, men meir optimistisk og eg trur eg står han av i denne omgang. Og som dikta ber bod om: Dei åra eg enno måtte få kan eg komme til å både finne og syne nye sider av meg sjølv. Som førebels avslutning eit dikt med meir politisk innhald, som eg ønsker å bygge vidare på ettersom ånda kjem over meg.

Vi som hindrar utviklinga¹

Vi er provinsielle
Vi kjempar for særinteresser
Vi kjempar for særrettar
Vi er gamaldagse
Vi er umoderne

¹ Diktet er inspirert av noko sametingspresident Aili Keskitalo sa nylig: *Det er veldig belastende å bli beskyldt for å hindre "utvikling"*.

Vi er trangsynte
Vi har ein innskrenka horisont
Vi står i vegen for utviklinga, sivilisasjonen og det grønne skiftet

Vi held på kulturar som historia har vraka
Vi snakkar språk og dialektar som bare står i vegen
Vi praktiserer livsformer som er dødsdømte

Vi er fortida.
Med nynorsk og dialektar, med samisk og kvensk.
Med hausting av naturens goder for eige bruk
og bytte med naboen
Med reint vatn som kan drikkast frå bekken
Med rein jord vi kan plante poteter i
Med rein luft vi kan puste i
Med reine fjordar vi kan fiske i.

Vi forstår ikkje
at
– byråkratane i departementa, direktorata, komiteane
– politikarane på Stortinget
– lobbyistane frå NHO, Norwea, Norsk Bergindustri, NJFF og SjømatNorge
veit så mye betre enn oss
– kor mye fiskefjorden vår toler av forureining
– kor mange vindturbinar reinen vår toler i kalvingsområdet
– når og kor det er forsvarlig å jakte ryper og ender

Vi forstår ikkje
– at utvikling må skje som bruk og kast
– at forbruket fortsatt må overskride jordas bæreevne
– at vi må vernast mot oss sjølv
– at det er vi som må ofrast om verda skal bli grøn.

Gdansk 09.01.2021 kl. 0052

Det skulle bli juni 2021 før eg igjen kom meg til Noreg. Eg kom meg etter kvart gjennom den verste krisa og er fortsatt fem år etterpå nokolunde oppegående og skrivefør, sjølv om formen kunne ha vore betre. Det har blitt mange turar mellom Guovdageaidnu og Gdansk, og fleire gongar har eg gjennomført det som for meg er "den store styrkeprøva", tre til fem dagar padling med polske tobeinte og firbeinte vener.

Sjølv om kroppen i ein alder av 74 gir diverse signal om at ikkje alt er som før, ser livet likevel lysare ut enn det gjorde for fem år sidan, og eg har ikkje tenkt å gi meg riktig enno.

På flukt frå Barnevernet

Eg hadde jo lest i media om at det norske Barnevernet var blitt dømt i menneskerettsdomstolen for overgrep med å ta barn frå foreldre og nekte dei kontakt med kvarandre. Eg hadde også hørt at fleire familiar hadde rømt frå Noreg til Polen. Det bar likevel bare fjerne hendingar i nyheitsbildet. Heilt til eg ein sommardag i 2021 får ein uventa telefon frå ein gaman kjenning frå Finnmark. – Er du i Polen? Nei, eg var i Noreg da. Så kom historia om dotter til kameraten min, som Barnevernet og

rettsapparatet ville ta ungane frå, og no var dei på veg til utlandet for å fortsatt få vere i lag. Og Polen var eitt av to land i Europa som ikkje automatisk leverte ut slike flyktningar tilbake til Noreg. Etter to bilskifte kom dei seg med eit naudrop inn i Polen, dagen før passa deira blei erklært ugyldige og det blei utstedt arrestordre på både mor og barn. Polen skulle bare bli ein mellomstasjon for nokre dagar, men med inndratte pass kom dei ikkje lenger, og no har dei snart 5-års jubileum i Polen. Der er barna allereie i vidaregåande opplæring og om dei nokon gong kjem tilbake til Noreg er høgst usikkert. Vi har fått nye vener og fast hundepassar og eg har blirr kvitt enno ein illusjon om det demokratiske og humane Noreg. Og Polen har tatt rekninga for å ta imot dei som blir nøydd å flykte frå Noreg for å vere i lag. Eg veit ikkje kor mange slike familiar det er, men har hørt det skal vere over 20.

Natur, kultur og verdsarv – 10 års strev ga resultat

Som fortalt tidligare starta vi allereie 2015 arbeid med natursenter, og eit par år etterpå med ideen om felles senter for natur, kultur og verdsarv. Begge prosjekta møtte mye motvind og vi fikk aldri finansiering nok til å tilsette nokon. Det blei korte kurs så det skulle synest at vi enno ikkje hadde gitt opp, men det var ikkje langt frå at vi gjorde.

Så kom det første gjennombrøtet. Ein ny styreleiar klarte å samle mange organisasjonar og institusjonar og få kommune, fylke, Sametinget og Finnmarkseiendommen med på eit fleirårig prosjekt for felles senter. Vi fikk engasjert eit konsultentselskap og gjennomført forstudie og forprosjekt. Vi hadde ein hovudprosjektplan basert på eit senter i kulturhuset og vegen såg lys ut.

[Men vinteren 23/24 skar det meste seg. Først blei den driftige styreleiaren vår vald til ordførar i kommunen, og måtte erstattast av andre. Så måtte vi vente eit år på pengar. Så fann kommunen ut at han trong kulturhuset til anna bruk og vi måtte skrive om heile planen for å jobbe med sakene som ikkje kravde lokale. Og så måtte vi enno ein gong skifte styreleiar og eg overtok våren 2024. Da vi endelig fikk pengar, kunne vi få laga nye nettsider og førebu natur og kultursti, men lokale hadde vi enno ikkje.

Seint på hausten 2025 blei det avklart at vi kunne få leige i lokala etter vidaregåande skole, som da Statsbygg hadde seld til ein lokal entreprenør. Da var det bare å omprioritere igjen og hive seg laus. 01.03.2026 starta vi å leie, og 30.03. kunne vi opne 300 m2 utstillingar med taler ved ordførar og framtreddande representantar for fylket, Sametinget og FeFo. Ein kommentar hugsar eg spesielt. Sametingsråden sa i si tale at han såg at pengane dei hadde gitt oss hadde vi brukt godt. Så hadde vi opne dører i heile påska, og sidan har vi forsøkt å halde ope to gongar i veka. Kor lenge vi klarer det, er i skrivande stund høgst usikkert, da vi ikkje har pengar å betale husleiga lenger enn ut på sommaren. Sjølv om mye fortsatt er usikkert, er det likevel ein stor siger at vi endelig klarte å realisere det vi hadde snakka om i eit tiår.

Frå den offisielle opninga av Váimmus – senter for natur, kultur og verdensarv

Med dette sluttar eg i denne omgang historia om eit liv mot straumen. Om eg no har levedagar og så nokolunde helse, kanskje det kjem etterord til.

Svein

